

EEN GROTE ZWERFKEI IN GAASTERLAND

door

C. OVAA

Ten zuidoosten van een der grootste drumlins van Gaasterland, aan de weg van Sondel naar Nijemirdum, tien minuten gaans vanaf Sondel, ligt aan de eerste linksafgaande zandweg de boerderij Ulke, bewoond door de familie Heldring.

Bij het graven daar ter plaatse stuitte men op steen, die bij nader onderzoek een flinke zwerfkei bleek te zijn.

De bewoners vatten het plan op, om dit gevaarte op te graven en recht overeenind op een betonplaat te zetten. Er zou dan een opschrift in gebeiteld worden, vermeldende de regeringsduur van H. M. de Koningin. Een herdenkingsmonument dus.

De Leeuwarder Courant bracht dit nieuws, en als lid der Ned. Geol. Vereniging, dat er het dichtst bij woont, is Schr. er eens gaan kijken.

Het bleek inderdaad een respectabele steen te zijn, witachtig grauwegeel van kleur, 1,80 m hoog, 1,60 breed en in 't midden ongeveer 1 m dik, wegende dus ongeveer 5000 kilo. De onderkant lag op $\pm 2,75$ m beneden het maaiveld, bodem en wanden van de put vertoonden zuiver wit zand. Zijn lengteas kwam vrij nauwkeurig overeen met de richting van de drumlin, n.l. Noordwest—Z.O. De onderkant van de steen is vrij plat, enkele krassen in de lengterichting zijn nog zichtbaar, hoewel afgesleten. Scherpe kanten of hoeken komen aan deze steen niet voor, alles is rond afgeslepen. Het geheel geeft de indruk, dat deze steen heel wat meegemaakt moet hebben. Op zijn ligplaats aangekomen zal hij wel door het omspoelende zand en water, langs de drumlin, glad geschuurd zijn. Eénmaal door het zand omsloten, heeft het stille verweringsproces plaats gehad, waaraan de kei zijn nu witgrauwe kleur dankt.

Naderbij vallen 't eerst op de honderden meest cirkelvormige duidelijk geringde orthoklaaskristallen, groot en klein, met de ommanteling van oligoklaas. Verder zijn vele kwartskorrels tussen deze ovoïeden gegroepeerd of met de orthoklaas dooreengegroeid. Mikroklien, hoornblende, en lepidomelaan zijn eveneens aanwezig.

Het algemene beeld komt overeen met de afbeeldingen van rapakivi-graniet van de Aland-eilanden, voorkomende in de zwerfsteenboeken

van Van der Lijn, Van der Kleij e.a. De steensoort is dus bekend, maar een dergelijke formidabele rapakivi, gladgeschuurd en duidelijk afleesbaar, is toch wel een grote zeldzaamheid, een der allermooiste stenen naar mijn mening.

Te bejammeren is, dat de algemene toestand van deze granietkei niet onverdeeld gunstig is. De onderkant en vooral de dunnere zijkanten zijn al zo ver verweerd, dat er hele vlekken goudgeel leem inwendig ontstaan zijn. Enkele stukken kunnen met de hand verbrokkeld worden. Deze vergevorderde verwerking is oorzaak, dat het maken van dun-slijpsels onmogelijk is geworden. Het afslaan van schilfers op de nog onverweerde plaatsen zou de steen zeer benadelen, wat de eigenaar ook al niet wenst. Schr. heeft hem de raad gegeven, 's winters een strobedekking toe te passen: het afvriezen van steenschalen is niet denkbeeldig. Daarom zou opname in een museum wel aanbeveling verdienen.

Sneek, Juni 1948.

HUMOR IN DE GEOLOGIE

Op het Exloërveld, Dr., had ik enige zwerfstenen gevonden, welke te zwaar waren om in hun geheel mee te nemen. Tijdens een regenbui, die mij naar een schuilhutje joeg, maakte ik mijn tijd nuttig, door deze stenen met mijn hamer iets kleiner te maken, wat nogal een inspannend werk was.

Enige medeschuilers, aan hun uitrusting te zien „trekkers”, leverden nogal wat commentaar. Een van hen vroeg in onvervalst Mokums, of ik deze arbeid voor mijn plezier of voor broodwinning pleegde.

„Seg eens voader, doe je dat foor de chijn of foor je broodje.” Op mijn antwoord dat het voor de chijn was, zei hij prompt: „Nou, dan ben je seker onderwèzer.” Op mijn wedervraag van: „Hoe dacht U dat zo?” zei hij gul: „Nou kaik, alleen een straotemaaker of een onderwèzer binne gek genog voor zo iets.” Toen ik opmerkte, dat ik dan toch ook wel stratemaker had kunnen zijn, merkte hij fijngevoelig op: „Nei, daarvoor zie je er te gesjochte uit.”

Het intellect wordt door onze volkskinderen blijkbaar nog wel hoog aangeslagen!

J. M. VISSER.